

Sygn. akt I CSK 329/13

POSTANOWIENIE

Dnia 20 listopada 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Antoni Górski (przewodniczący)

SSN Anna Kozłowska

SSN Dariusz Zawistowski (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku P. K., K. K.

i małol. S. K. reprezentowanej przez opiekunów prawnych A. T. i Z. T.

przy uczestnictwie K. K., A. T., P. K., B. K., P. K., D. T., K. T., A. K., S. K., J. K.,

małol. K. K. reprezentowanego przez przedstawiciela ustawowego M. K.,

małol. A. K. reprezentowanej przez przedstawiciela ustawowego B. K., małoletnich

W. G. i K. G. reprezentowanych

przez przedstawiciela ustawowego P. K., "F. F." S.A.

w W. i Gminy Miasto R.

o stwierdzenie nabycia spadku,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 20 listopada 2013 r.,

skargi kasacyjnej uczestnika Gminy Miasto R.

od postanowienia Sądu Okręgowego w R.

z dnia 14 września 2012 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w R. do ponownego rozpoznania
i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

K. K., Z. T. i A. T. wnieśli w imieniu małoletnich P. K., K. K. i S. K. o stwierdzenie nabycia spadku po ich matce N. K.

Postanowieniem z dnia 13 lipca 2011 r., Sąd Rejonowy w R. stwierdził, że spadek po N. K. na podstawie ustawy nabyła w całości Gmina Miasto R. oraz orzekł o kosztach postępowania. Sąd ten ustalił, że N. K. zmarła w dniu 19 grudnia 2008 r. w R., gdzie ostatnio zamieszkiwała, pozostawiając troje małoletnich dzieci – P. K., K. K. oraz S. K. Opiekunem prawnym małoletniego P. K. została ustanowiona K. K. Opiekunami prawnymi małoletnich K. K. i S. K. zostali ustanowieni

Z. i A. T. Sąd Rodzinny w R. postanowieniami z dnia 9 czerwca 2009 r. udzielił opiekunom prawnym małoletnich zezwolenia na złożenie w ich imieniu oświadczeń o odrzuceniu spadku po N. K. Wnioskodawcy, działający imieniem małoletnich P. K., K. K. i S. K., złożyli na posiedzeniu w dniu 28 lipca 2008 r. oświadczenia o odrzuceniu spadku. Z uwagi na odrzucenie spadku przez opiekunów prawnych małoletnich dzieci spadkodawczyni oraz wcześniejszą śmierć ich ojca, do spadku byli powołani: matka spadkodawczyni K. K. oraz rodzeństwo: P. K., B. K., P. K., A. T., a następnie ich zstępni. Na posiedzeniu w dniu 15 września 2009 r. oświadczenie o odrzuceniu spadku po zmarłej N. K. złożyli: K. K., P. K., B. K., P. K., A. T., D. T., K. T. i A. K. Sąd Rodzinny w R. postanowieniami z dnia 24 listopada 2009 r. zezwolił: B. K., jako matce i przedstawicielce ustawowej małoletniej A. K., na rozporządzenie jej majątkiem poprzez złożenie w jej imieniu oświadczenia o odrzuceniu spadku oraz M. K. i P. K., jako rodzicom i przedstawicielom ustawowym małoletnich: S. K., J. K. i K. K., na dokonanie imieniem małoletnich czynności prawnych polegających na złożeniu oświadczenia o odrzuceniu spadku, a postanowieniem z dnia 10 marca 2010 r. zezwolił P. K. i G. G., jako rodzicom i przedstawicielom ustawowym małoletnich: W. G. i K. G. na rozporządzenie ich majątkiem poprzez złożenie w ich imieniu oświadczenia o odrzuceniu spadku. Na posiedzeniu w dniu 8 czerwca 2011 r. P. K. i G. G., jako przedstawiciele małoletnich W. i K. G., złożyli oświadczenie o odrzuceniu spadku. Oświadczenie o tożsamej treści w imieniu małoletniej córki A. K., złożyła B. K. Na posiedzeniu w dniu 13 lipca 2011 r. M. K. i P. K., jako przedstawiciele ustawowi małoletnich: S. K., J. K. i K. K., złożyli oświadczenie o odrzuceniu spadku. Na

podstawie tak ustalonego stanu faktycznego, Sąd Rejonowy uznał, że spadkobiercą N. K. była gmina ostatniego miejsca jej zamieszkania, albowiem pozostali spadkobiercy ustawowi bądź nie dożyli otwarcia spadku, albo spadek skutecznie odrzucili.

Po rozpoznaniu apelacji Gminy Miasta R. Sąd Okręgowy w R. postanowieniem z dnia 14 września 2012 r. oddalił apelację i orzekł o kosztach postępowania. Uznał, że sąd pierwszej instancji przyjął zasadnie, iż spadkobiercy ustawowi skutecznie odrzucili spadek. Wskazał, że zawity termin sześciu miesięcy do odrzucenia spadku (art. 1015 § 2 k.c.) został zachowany, albowiem w tym terminie opiekunowie małoletnich zwrócili się do właściwego sądu rodzinnego o wyrażenie zgody na odrzucenie spadku w ich imieniu, natomiast fakt późniejszego złożenia oświadczeń o odrzuceniu spadku imieniem małoletnich, po udzieleniu zgody przez sąd, nie miał znaczenia.

Postanowienie Sądu Okręgowego w R. zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez uczestnika postępowania Gminę Miasta R. Skarga kasacyjna została oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego, w ramach której skarżący zarzucił naruszenie art. 1015 § 1 k.c. w zw. z art. 101 § 3 k.r.o. Wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz orzeczenie co do istoty sprawy i stwierdzenie, że spadek po N. K. nabyli małoletni: W. G., K. G., A. K., K. K., S. K. i J. K.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W rozpoznawanej sprawie przedmiotem sporu pozostawała kwestia, czy przedstawiciele ustawowi małoletnich A. K., S. K., J. K., K. K., W. G. i K. G. złożyli oświadczenia o odrzuceniu spadku w ich imieniu w terminie określonym w art. 1015 § 1 k.c. Zgodnie z tym przepisem termin sześciu miesięcy do odrzucenia spadku rozpoczyna bieg w dniu, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swojego powołania. W przypadku małoletnich, którzy dziedziczą po swoich rodzicach, po odrzuceniu przez nich spadku, termin do odrzucenia przez nich spadku biegnie od dnia, w którym rodzice małoletniego spadkobiercy złożyli oświadczenie o odrzuceniu spadku. Poczynając od tego dnia przedstawiciele małoletniego dziedziczącego spadek mogą wystąpić do sądu opiekuńczego o wyrażenie zgody

na złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku, a od jej uzyskania uzależniona jest skuteczność oświadczenia o odrzuceniu spadku, bowiem odrzucenie spadku jest czynnością przekraczającą zwykły zarząd majątkiem dziecka (art. 101 § 3 k.r.o.).

Przewidziany w art. 1015 § 2 k.c. termin do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku jest terminem zawitym. Jego upływ powoduje utratę uprawnienia do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 25 maja 2012 r., I CSK 414/11 (niepubl.) stwierdził, że dla jego zachowania nie wystarcza aby przedstawiciele ustawowi małoletniego przed jego upływem wystąpili do sądu opiekuńczego o wydanie im zezwolenia na odrzucenie spadku przez małoletniego. Z uwagi na treść art. 1015 § 2 k.c. odmienny pogląd wyrażony przez Sąd Okręgowy jest nieuzasadniony. Przyjęta przez ten Sąd wykładnia art. 1015 § 2 k.c. oznaczałaby, że w przypadku dziedziczenia spadku przez osobę małoletnią oświadczenie o jego odrzuceniu przedstawiciele ustawowi małoletniego mogliby złożyć praktycznie w każdym terminie, który uznaliby za właściwy. Nie można zaś pominąć, że krótki, 6-miesięczny termin do odrzucenia spadku jest podyktowany ważnymi względami. Kwestia komu ma przyspaść spadek i kto ewentualnie ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe powinna być rozstrzygnięta jak najszybciej. Z tego względu zawarty w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 1015 § 2 k.c. był uzasadniony.

Należało jednak mieć na uwadze, że możliwość złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniego nie zależy wyłącznie od woli jego przedstawiciela ustawowego. Z tego względu ocena, czy przedstawiciel małoletniego zachował termin do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku powinna między innymi uwzględniać, że nie ma on bezpośredniego wpływu na czas trwania postępowania przed sądem opiekuńczym. Nie można wykluczyć, że może ono trwać dłużej niż sześć miesięcy, co w niektórych przypadkach wykluczałoby możliwość odrzucenia spadku, nawet w przypadku złożenia wniosku do sądu o wyrażenie zgody na odrzucenie spadku w pierwszym dniu biegu terminu określonego w art. 1015 § 1 k.c. Nie można też pominąć, że każda osoba uprawniona do odrzucenia spadku powinna mieć możliwość wykorzystania całego przewidzianego w nim terminu. Z tego punktu widzenia przedstawiciel ustawowy małoletniego nie powinien znaleźć się w gorszej sytuacji niż każdy inny

spadkobierca, który dla złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku nie musi dokonywać dodatkowych czynności. Należy zatem przyjąć, że w sytuacji, w której ustawa wymaga uzyskania zgody sądu, od której uzależniona jest możliwość skutecznego odrzucenia spadku, wystąpienie do sądu o jej udzielenie przed upływem terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, powinno powodować ten skutek, że termin ten nie biegnie dalej, aż do chwili uprawomocnienia się postanowienia sądu opiekuńczego, w którym udzielił on zgody na odrzucenie spadku.

Konieczność uzyskania zgody sądu na odrzucenie spadku przez osobę małoletnią w praktyce oznacza istnienie przeszkody dla wykonania uprawnienia przewidzianego w art. 1015 § 2 k.c. Podjęcie zatem czynności niezbędnej dla wykonania takiego uprawnienia powinno powodować podobne skutki, jak np. przerwa biegu terminu przedawnienia roszczenia w przypadku wszczęcia postępowania zmierzającego do uzyskania prejudykatu umożliwiającego dochodzenie roszczenia, czy zawiadomienie w odpowiednim terminie o wadach rzeczy przy dochodzeniu roszczeń z rękojmi. Wymaga zaś podkreślenia, że w judykaturze dopuszczono zastosowanie w drodze analogii przepisów o przedawnieniu do biegu niektórych terminów zawitych (por. uchwałę pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 1978 r., III CZP 39/77, OSNCP 1979, nr 3, poz. 40 oraz uchwałę pełnego składu Izby Cywilnej i Izby Administracyjnej Sądu Najwyższego z dnia 30 grudnia 1988 r., III CZP 48/88, OSNCP 1989, nr 3, poz. 36). Należy w związku z tym opowiedzieć się za wykładnią art. 1015 § 2 k.c. uwzględniającą możliwość zawieszenia biegu terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku przez małoletniego, rozpoczynającego bieg od dnia, w którym jego przedstawiciel ustawowy dowiedział się o tytule powołania do dziedziczenia, na czas trwania postępowania przed sądem opiekuńczym w przedmiocie uzyskania zgody na odrzucenie spadku. Po prawomocnym zakończeniu tego postępowania przedstawiciele ustawowi małoletniego powinni, przed upływem 6 - miesięcznego terminu biegnącego dalej po wydaniu przez postanowienia zezwalającego na odrzucenie spadku, złożyć oświadczenie o odrzuceniu spadku w sądzie lub przed notariuszem. Należy odnotować, że na gruncie przepisów prawa spadkowego Sąd Najwyższy wyraził ocenę,

że przewidziany w jego art. 35 termin do przyjęcia lub odrzucenia spadku należy uznać za zachowany, jeżeli przed jego upływem spadkodawca wniósł do sądu pisemne oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku zawierające niezbędne dane. Podzielając ten pogląd należałoby przyjąć, że termin do odrzucenia spadku zostałby zachowany także wówczas, gdyby przed jego upływem został w sądzie złożony wniosek o odebranie oświadczeń o odrzuceniu spadku. W rozpoznawanej sprawie Sąd Okręgowy kierując się błędną wykładnią art. 1015 § 2 k.c. nie dokonał ustaleń pozwalających na stwierdzenie, czy termin do odrzucenia spadku został zachowany przy uwzględnieniu zaprezentowanego wyżej stanowiska. Ustalenia te ograniczył do dat złożenia wniosków o zezwolenie na odrzucenie spadku, dat wydania postanowień w tym zakresie oraz dat rozpraw, na których przedstawiciele ustawowi małoletnich złożyli oświadczenia o odrzuceniu spadku.

Z przyczyn wyżej wskazanych, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.c. orzekł jak w sentencji.